

دیوان رودکی سمرقندی

بر اساس نسخه

سعید نفیسی، ی. براگینسکی

رود کی، جعفر بن محمد، - ۳۲۹ ق.
دیوان رودکی سمرقندی / بر اساس نسخه سعید نفیسی، ی. براکینسکی.
تهران: آرشام، ۱۳۸۸
۲۱۷ ص.

ISBN : 978-600-90566-9-9

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا
شعر فارسی - قرن ۴ ق.

نفیسی، سعید، ۱۲۷۲ - ۱۳۴۵

براکینسکی، یو سیف سامویلوویچ، ۱۹۰۵ - م.

Braginskii, Iosif Samuilovich

PIR ۴۴۶۰۱۳۸۸

۸ / ۱ / ۲۱

کتابخانه ملی ایران ۱۹۶۴۹۵۷

نشر آرشام

دیوان رودکی سمرقندی

براساس نسخه سعید نفیسی، ی. - براگینسکی

چاپ اول: ۱۳۸۸، چاپ: نوبهار، شمارگان: ۲۰۰۰

شابک: ۹-۹-۹۰۵۶۶-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۵۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ است.

نشر آرشام: فلسطین شمالی، جنب بانک سپه، ساختمان ۴۵۸، واحد ۱، تلفن، ۸۱۹۶۹۵۰۶

فهرست

۷	یادداشت ناشر
۱۱	شرح احوال رودکی
۵۴	دانشمندان بزرگ خراسان در زمان رودکی
۵۷	رودکی در بیرون از مرزهای ایران
۵۹	توضیح درباره منابع و مآخذ اشعار رودکی
۶۵	قصاید و قطعات و ابیات پراکنده به هم پیوسته
۱۱۷	رباعیات
۱۲۷	ابیات پراکنده که به هم پیوسته است
۱۵۳	ابیات پراکنده از مثنوی و بحر رمل
	دو منظومه کلیده و دمنه و سندبادنامه
۱۷۱	ابیات پراکنده از مثنوی بحر مقارب
۱۷۹	ابیات پراکنده از مثنوی بحر خفیف
۱۸۵	ابیات پراکنده از مثنوی بحر هزج
۱۸۹	ابیات پراکنده از مثنوی های اوزان دیگر
۱۹۱	معانی کلمات مهجور و متروک در شعر رودکی

بوی جوی مولیان آید همی
یاد یار مهربان آید همی

یادداشت ناشر

از معاصران نخستین پژوهنده‌ای که دربارهٔ رودکی، پدر شعر فارسی، تلاش مهمی از خود نشان داد، و برخی لحظات زندگی این شاعر بزرگ و زبان آور را از زیر غبار روزگار بیرون کشید، علامه محمد قزوینی بود. پس از او استاد سعید نفیسی در اواخر نخستین دههٔ قرن ششمی حاضر، کتاب دیوان اشعار پراکندهٔ رودکی را با پاره‌ای توضیحات منتشر ساخت. استاد نفیسی بر اساس اطلاعات قزوینی و توضیحات تذکره‌نویسان مطالعه و تحقیق دامنه‌داری را آغاز کرد و دیوانی را از رودکی با شرح زندگانی شاعر منتشر ساخت که کتاب حاضر از روی آن و نیز دیوان رودکی که توسط ی. براگینسکی (ادارهٔ انتشارات دانش، مسکو ۱۹۶۴) منتشر شده تدوین و تنظیم شده است.

نظامی عروضی سمرقندی اولین کسی است که در کتاب معروف خود «چهار مقاله»، یعنی در حدود سال ۵۵۰، تقریباً دوست و بیست سال پس از مرگ رودکی، مطالبی را دربارهٔ رودکی منتشر ساخته است. نظامی عروضی در مبحث «شعر عجم» اشعار رودکی را بیش از دیگران ارج نهاده است، و امتیاز رودکی را در «بدیهه گفتن و زود شعری» ستوده است.

پس از نظامی عروضی، محمد عوفی در «الباب الاباب»، تألیف ۶۱۸، دربارهٔ

رودکی گفته است: «الاستاد ابو عبدالله جعفر محمد الوردکی السمرقندی از نوادر فلکی بوده است و در زمره انام از عجایب ایام، اکمه بود، اما خاطرش غیرت خورشید و مه بود، بصر نداشت، اما بصیرت داشت... چشم ظاهر بسته داشت، اما چشمه باطن گشاده.»

جامی در «بهارستان»، تألیف ۸۹۲، در معرفی رودکی گفته است: «در هشت سالگی قرآن را به تمام حفظ کرد و قرائت بیاموخت و شعر گفتن گرفت و به واسطه حسن صورت در مطربی افتاد و عود بیاموخت و در آن ماهر شد و نصر بن احمد سامانی او را تربیت کرد. گویند او را دوست غلام بود و چهارصد شتر در زیر رخت و بار می‌رفت و بعد از وی هیچ شاعر را این مکنت نبوده و اشعار وی، العهدة علی الروای، صد دفتر برآمده است و در شرح یمنی مذکور است که: اشعار وی هزار هزار و سه صد بیت بوده است.»

حاج لطفعلی بیک آذریگدلی در «آتشکده» آورده است: «استاد ابوالحسن رودکی در روزگار دولت سلاطین آل سامان بوده و نخست در گنجینه شعر فارسی را او به کلید زبان گشود. گویند به غیر شعری از بهرام گور و مصرعی از خلف یعقوب بن لیث صفاری شعری به زبان فارسی گفته نشده و اگر هم شده یحتمل که به علت دولت عرب ضبط نشده، به هر حال تا زمان رودکی شاعری صاحب دیوان نبوده.»

امیرالملك سید محمد صدیق حسن خان در «شمع انجمن» سخن آذریگدلی را مورد تأکید قرار داده است: «رودکی سمرقندی کاروان سالار شعر است و مقدمه الجیش عساکر فصحا؛ اول کسی که به تدوین سخن فارسی پرداخت و گل‌های بوقلمون را گلدسته ساخت اوست.»

صدرالدین عینی، شاعر و نویسنده معروف تاجیکستان، در «نمونه ادبیات تاجیک» گفته است: «نظر به اتفاق اهل تذکره و تراجم احوال، استاد رودکی اول کسی است که شعر فارسی را از قصیده، غزل، قطعه و رباعی تدوین کرده.» و بالاخره مولانا محمد حسین آزاد، ادیب معروف هند، در کتاب «سخندان فارسی» چنین آورده است: «سلسله نظم را از او آغاز می‌کنند ولیکن کسی نمی‌نویسد که دیوان او را دیده است یا خیر. بنده در بعضی از بلاد ایران سفر کرده و با دانشمندان آن جا صحبت نموده هر که را دیدم به جز از چند قصیده معمولی چیزی از استاد

سراغ ندارد.»

امروز می‌توان مفتخر بود که دیوانی از اشعار بنیان‌گذار و پدر شعر فارسی وجود دارد، و این دیوان که هم‌اکنون در اختیار شما خوانندگان عزیز است، همه اشعار پراکنده رودکی را در خود دارد؛ گیرم این دیوان بسیار ناچیزتر از آن است که روزگاری، قرن‌ها پیش، وجود داشته است. در حقیقت این دیوان، مرهون تلاش‌ها و ممارست‌های تحسین‌انگیز شادروان استاد سعید نفیسی است، و همه خوانندگان ادبیات فارسی، به ویژه علاقه‌مندان اشعار رودکی، از این بابت باید سپاسگزار او باشند.

آبان ماه ۱۳۷۳